

A NAGY-MUZSAJI KÖBÁNYA RENDTARTÁSAI ÉS LEJTÁRA.

I. Az musai kőbányáról való jedzés és alkuvás.

Anno 1658. die 28. Aprilis alkuttam meg az malom kü-bánya művelésitül ez szerént az művesekkel :

1. Hogy minden második bokor *malomkö* enyém légyen, úgyhogy ha két bokor öreg követ felvágna, egyik bokra enyim, másik övék ; az kiseded bokor kövek is az szerint.

2. Az bánya szükségére való *vas*, *aczély* szerzésére követ adjanak el, és abbul vasat, aczél vevén, annak is hasonfele az enyemből tudódjék ki, fele pedig az övékből. Az tisztítására is az bányának magoknak legyen gondviselése, és amiért az szakmányos tisztítja, annak is hasonfele az enyimből, hasonfele pedig az övékből tudódjék ki ; egyszóval, azmint hogy az művelések felében esik, azhová tartom költség is minden, felében tudódik. Actum in Nagy-Musay, die 28. Aprilis, anno 1658.

Ezt is hozzátevén, hogy az szokás szerént, ha oly követ ütnek fel, az mely alatt más bokor kő marad, az 1—1 pint bor arra kitudódjék ; de ha kü nem marad alatta, nem tartoznak adni ; azmint akkor az bornak iczéje fog járni.

Az ebéd véka, mely egy-egy kőből buza, annak is fele enyém, fele övék. Eddig már vágta ki két 5—5 arasz bokor malomkövet, egy hat arasz öreg követ, fél öt arasz.

II. Az 1700. évi rendtartás.

Anno 1700. Nagymusai kőbányám jobbára végső pusztulásra és romlásra jutván, kénytelenittem kiváltképpen való nagy költséggel restaurálásához hozzá fognom és kezdenem ; melyben, minthogy az bányászok az proventusnak felét szokták vala venni, hasonlóképen feliben tartoztak volna succurrálni, de a mostani szűkölködések és szegénységek annyira elégséges nem lévén, és én csak magam saját költségén vitetvén véghez az munkát, egyeztem meg vellek ez alább megirt conditionok szerint, tudniillik :

1-mo Hogy mégis teljességgel ne láttassanak is nem segíteni, egyeztem meg vellek ezen költségemnek csekély részeiben való megfordulásáért 3 pár hét arasz malomkövekben, melyeket tartozzanak számomra az magok résziből megadni és elkészíteni.

2-do Minthogy peniglen ez jobbára az én költségemhez képest csak semmi, azért ennek utánna az bányámot nem feliben, mint eddig, hanem harmadában dolgozzák és műveljék, úgymint : Ha számomra két pár követ vágna, akar nagy, akar kicsiny legyen, az harmadik pár hasonló az enyémhez üvék légyen ; szintén úgy, ha pénzen adják, 2 forintja az enyém, harmadik nekik maradjon.

3-tio Azalatt is erős munka és eszköz kívántatván az bányához, ami vas és aczélbeli szükség következik, minthogy az haszonban harmadosok lesznek, mind ezeknek is megszerzésének költségében harmadában tartozzanak succurrálni, úgyszintén az bánya tisztításában is (kire magoknak szükséges szorgalmasan vigyázni). Az szakmányosoknak harmadában az magok résziből tégyenek contentust.

4-to. Valamikor pedig szakmányost fogadnak, az ottvaló udvarbirám hírvél fogadjanak, és az előtt alkudjanak meg is. Úgy, valamikor követ adnak el, az is mindenkor az gondviselőm jelenlétében adódjék el, és mindaz bányászoknál, mind az gondviselőmnél fel legyen írva, mely nap, kinek, mennyit, s minemű követ adnak el, és szakmányossal is, melyikkel mennyiben alkhattak meg, kirül is gondviselőm hiteles testimoniálisokat végyen. számadásában könnyebbségére való nézve.

5. Ezen jöszágnak mind hasznavitele az szorgalmatos dolgozásban és művelésben állván, hogy az bányászok is annyival is jobban reája érkezhessenek, praesentibus minden névvel nevezendő, más rendbéli ura dolgától, mindazokat, valamely jobbágyim bányászok, vagy az bányászságot üzik, libertálom és felszabadítom, nem kívánván semmi egyébnémű dolgozásokat; úgy mindazonáltal, hogy ők is mind az én nagyobb hasznomért, mind az magokéért az heverést fére tévén, szillyel való járásnak békét hagyván, az bányának munkálkodásán s művelésén mindenkor, amikor annak ideje vagyon, szüntelen rajta legyenek, és dolgozzanak, ha mi föld, vagy kü kihordandó esik, mindgyárt igyekezzenek annak tisztítására, hogy az jó időn az idejüket ne vesztgecssék.

6. Az kü eladásában pedig, valamig az gondviselőm az vevő emberrel az alkuban véget nem szakaszt, mindaddig az áldomásról, és ebéd-vékárul semminemű emlékezet ne legyen, hanem azután szabadosan megvehessik; úgy mindazonáltal, hogy nem hamis, hanem kassai véka legyen, hogy annyival inkább az vevők az bányától ne idegedjenek.

7. Minden kü felütésétül, azmely alatt más pár kü marad, ha hetedfél, vagy 6 arasz, 2 pint borral, vagy a helyett 36 pénzzel megelégedjenek. Az apró kövektül peniglen, ugymint 5, $4\frac{1}{2}$, s 4 arasztül, ha más pár marad alatta, egy pint bor, avagy 18 pénz járjon, mely is nem elébb, hanem a kü eladásakor adódjék meg, holott penig az felütött kü alatt semi kü nem marad, haszonra való salariumok is semmi sem jár.

8. Hogy annyival is jobb kedvek lehessen az munkára, noha mind az ebédvékábül, mind az áldomásbül két része engem concernálna de jure, mindazonáltal egészben az megirt conditiók szerént nékik engedtem: de ha alkuvás előtt találják ezeket emlegetni, vagy megvenni az vevőkön; tehát az gondviselő büntetésül az két részt számomra kivégye.

9. Mindezen ebéd-véka, mind az áldomás az alkuváson felöl, és annak utánna praetendáltassék az vevőkön, nem az én gondviselőmön.

10. Hogy az áldomásital miá és más heverés miá, ez időt hiában el ne töltsék, az gondviselőnek szorgalmatos gondja légyen az bányászokra, és azt semmiképen meg ne engedje, kiváltképen mikor az bányában küpad tisztán vagyon; ha kin penig az heverést eléri, semmi mentségét nem adhatván, szabadosson 1—1 forinttal megbüntesse, s el se mulassa.

11. Az műszerhez megkévántatván egy kovács mesterember is, azért annak esztendőbeli fizetésére tartozom, és az bányászok is tartoznak velem együt egypár hat arasz küvel, kiért ű is tartozik szüntelen

az műszereket élesíteni és újítani, hogy rajta elmulván az bányászok ne heverjenek.

12. Ha mi romladozott csákány, vagy szeg esik, az bányászok el ne hányják és vesztegeljék, hanem gondviselőm kezébe adván, fordítassék haszonra.

13. Mindezekben szentül és igazán őket megtartom, s nem háborgatom; s valami őket concernálja, kiadatom; s ha mi injuriájok léssen, (megjelentvén) megorvosoltatom; ugy mindazáltal, hogy ők is az speciált conditiókat minden bontakodás nélkül, rendesen s igazán megtartsák, és az bányát szorgalmatosan műveljék. Kinek is nagyobb bizonyosságára adtam ezen leveletem. In Károly, die 23. Martii, 1700.

III. Leltár 1700-ból.

Conscriptio bonorum Nagy-Musalyiensium illustrissimi domini Alexandri Károlyi, inelyti comitatus Szatthmariensis supremi comitis sequitur modo subsequenti.

Az bánya két részben vagyon. Az régi bányában három legény; az úr ő nagysága emberei kettei, harmadik gazda Beregi; ezeknél vagyon csákány nr. 10, azki jó; ismét törött csákány 3; egyik-egyik csákány 3 singvasból álló; szeg 13, sulyok nr. 1; pürőj hiános nr. 1; félkézverő nr. 1. azkivel éleznek polócz 41; rudvas, azkivel szoros helyen emelgetnek s fessegetnek 1; rudvas két darabban; 14 arasz félszál aczél és négy csákányra való kapa nr. 1. Malomkövek.

Az új bányában négy személy; háрма az ur ő nagysága emberei, negyedik Kőkenyesdi uramé. Ezeknél vagyon csákány az ki jó 10; hiános 6; szeg 28; sulyok 2; az egyik rossz; polócz 14. Bányához való rudvas, kivel erős helyen emelnek nr. 1; aczélbúl való rudvas, az eszközökre csinálendő nr. 1; fél szál aczélkapa 1; malomkövek.

Láncz, az bányákhoz való, vagyon egy 40 szemből álló, egy ujjnyi vastagságu; az egyik végén horog vagyon, az más végén nagy karika.

Más láncz, 47 szemből álló; annak is vaskarika az végén. Harmadik láncz, 42 szemből álló, az egyik végén horog, az más végén a lánczszem.

Mindháromnak eredetije a gróf Károlyi nemzetség budapesti levéltárában Lad. 16. no. 60. és no. 82. alatt.